

Forord

Et tre trives best der det en gang ble plantet. Det har nå gått mange år siden jeg som 18-åring ble «ordinert» til tjeneste i min barndoms menighet i Lofoten. Noen grove arbeidshender ble lagt på unge skuldre. Deres bønner og velsignelse har siden fulgt meg som en gave. Selv om vi alle er blitt formet av våre livsfortellinger og er preget av våre bakgrunner, er jeg likevel glad for alle de varme vinder av enhet og nye innsikter som har blåst gjennom kirkens hage under min levetid. De har gitt meg en dypere erfaring av å tilhøre en familie som er større og bredere enn det jeg tidligere tenkte jeg hadde. Det har gitt meg perspektiver jeg tidligere ikke eide og tilført min tro nye og umistelige dimensjoner. Forståelse og mening er noe vi mottar, for deretter å gi det vårt eget stempel.

Min arbeidsplass er Det teologiske Menighetsfakultet (MF), landets fremste teologiske fagmiljø. Ved å være våken for tidens tegn og uten å miste sin selvforståelse, har dette fakultetet klart å manøvrere seg ut av utdaterte konfesjonalistiske posisjoner og orientert seg inn i et åpnere teologisk landskap. Flere posisjoner enn tidligere reflekteres, og nye innsikter vinnes. Dedikerte og gode kolleger har skapt et spennende teologisk laboratorium for nye økumeniske erfaringer. Det beste ved hverandres teologi er blitt tematisert og formidles i dag til nye generasjoner av kirkelige ledere. Jeg er takknemlig for hva miljøet har tilført meg av både merforståelse, støtte og motstand.

Tilbake til min egen bakgrunn: Omgitt av alle de kvinner og menn, unge og eldre som utgjør det norske pinsefelleskapet, har jeg blitt formet, kultivert og foredlet – ikke ulikt leiren i pottemakerens hender (Jer 18,4). Med en trygg tro i bagasjen og skjermet av Guds gode hender, har jeg kunnet legge ut på en teologisk og økumenisk reise som har bragt meg til miljøer jeg tidligere bare kjente på distanse, fordi min bakgrunn bare i begrenset grad maktet å tegne et riktig bilde av dem. I stedet innså jeg at det fantes en underlig mosaikk av Kristus-tilbedere, enten de framsto i ortodoks eller progressiv drakt. De stimulerte meg og økte min respekt for det kirkelige mangfoldet. Det har hjulpet meg til å adressere noen posisjoner som trolig kan vekke gjenkjennelse i andre kirkelige

miljøer enn mitt eget. På mange måter fletter deres stemmer seg inn i min og gjør at denne boken i praksis har mer enn bare én forfatter.

Min økumeniske reise har altså i tid falt sammen med betydelige omveltninger og endringer både i den kirkelige geografien og i de økumeniske arbeidsformene. Sammenholdt med det som gjerne har preget kirkens lange historie og struktur, trer nye nettverk fram. Det skjer noen ganger med en teologisk identitet som står i opposisjon til det kjente. Andre ganger handler det om en fornyelse av innsikter som kan gjenkjennes i den mye lengre kirkelige tradisjonen. Midt i dette store mangfoldet, der eldre kirker utfordres til å fornye seg, og nye kirker erkjenner behovet av en sterkere forankring, håper jeg at denne boken kan bidra til å gi noen innsikter, bygge broer, utfordre og fornye.

Boken er skrevet ut fra den tanke at teologi er noe vi på en grunnleggende måte *gjør* som en refleks av den gudsrelasjon vi er gitt. Og så er boken skrevet som en takknemlighetsrespons til alle som har satt sine avtrykk i livet mitt. I første rekke gjelder det familien min, dernest kolleger, venner og medvandrere. Takk for støtte, oppmuntring og veiledning! Og til alle dere andre: god lesning!

Innledning

Denne boken ønsker å tegne et bilde av hva det er som kjennetegner sunne kristne fellesskap. Med tittelen *Nådens gaver i gjestfrihetens hus* ønsker jeg å vise hvordan kirken i første rekke lever av de gaver den får av Gud, både i form av nådegaver og hellige handlinger. Kirken ber om å få være et sted for Guds nærvær i verden, og den bærer med seg en fortelling om en spennende start den gang den var ung og ny. Dette går som en rød tråd gjennom boken.

Du vil bli kjent med teologiske stemmer fra ulike tradisjoner som alle har sagt viktige ting om kirken. Når jeg skriver om tilbedelse, sier jeg at det er en grunnleggende livsform som påvirker livet også utenom gudstjenestene. Når jeg skriver om kirkens indre liv, argumenterer jeg for at Gud virker både gjennom tilværelsens egen materialitet og gjennom Åndens gaver. Jeg oppfordrer derfor alle kirker til å utvikle en identitet som både gir rom for medlemmenes nådegavefortrinn, men som samtidig har sin grunnleggende forankring i nådemidlene. Det vil gi en spiritualitet som er gjestfri, økumenisk og misjonar, og sunne lederskap som er gjennomsiktede, varme og tydelige. Med andre ord forsøker jeg å rydde et beboelig rom mellom på den ene siden de miljøer som er innleiret i en kirkelig tradisjonisme som gjerne lukker seg for forandring, og på den andre siden en oppbruddskultur som ikke erkjenner rikdommen i bærekraftige tradisjoner.

Som tittelen antyder, sier jeg noe om kirkens vesen ved hjelp av metaforen «det gjestfrie huset». Et hus har som kjent både struktur, form og farge. Men det handler om mer enn bygninger og rammer. Det tilføres liv bare i den grad det befolkes av levende mennesker. Eller som søsknene Bremnes synger: «*Det sku bo folk i husan. Husan e som folk. Folk treng hus, og hus treng folk i all si tid*». Hus blir til hjem som igjen blir stedet for å ta imot gjester, for å utvikle relasjoner og for å favne generasjoner.

Men ingen hjem er helt like. Forskjelligheten og mangfoldet gjør dem til den mosaikk som til sammen former nærmiljøer og lokalsamfunn. Uten alle

Gud virker både gjennom tilværelsens egen materialitet og gjennom Åndens gaver

disse små byggverkene forvitrer nasjonen. Slik også med kirken. Den er én, men likevel mange. Alle kirkene er organisk bundet sammen med hverandre fordi de deler en felles fortelling, og fordi de i gudstjenesten og diakonien handler på måter som er gjenkjennelige. Men framfor alt er kirken én fordi Ånden er den samme, overalt og i alle kirker.

Svaret på en lengsel

Blant de viktigste utfordringer for kirkene i Norge i dag er å kunne føre gode samtaler om hvordan de forstår seg selv. Det er derfor den *teologiske* framstillingen av kirken som er den mest interessante. Bak honnørord om at kirken er bekjennende, tjenende, åpen, diakonal, økumenisk og verdensvid, ligger det noen brennpunkter som jeg har hatt et voksende ønske om å sirkle inn. For det første: Hvordan kan kirken tydeliggjøre sin identitet som samtidig et nådegavebasert og sakramentalt kirkelig fellesskap? Med andre ord: Hvordan kan vi snakke meningsfullt om kirkens spiritualitet? For det andre: Hvordan kan vi tydeliggjøre at kirken på en grunnleggende måte er én, alle forskjeller til tross? For det tredje: Hvordan kan kirkens enhet realiseres gjennom et lederskap

Jeg tror kirken er svaret på lengselen etter å leve et meningsfullt og autentisk spirituelt liv.

som ikke manipulerer, men som har kompetanse til å se og høre på måter som bringer enheten i kontakt med de kilder som gjør den til et nådens fellesskap midt i en sekulær tid? Jeg tenker at de to første perspektivene er avgjørende for hvordan godt lederskap forvaltes. Det tredje perspektivet blir dermed like mye et spørsmål om god teologi som sunn administrasjon. Bare sunne kirker er offentlig relevante.

Vi er alle konstruert for fellesskap og skapt til å leve i et relasjonsforhold til Gud. Samtidig som vi er borgere av det sivile samfunn, dras vi i retning av en mer forpliktende tilhørighet og av en tro som stikker dypere. Oppblomstringen av nyreligiøse og alternative spiritualitetsformer tyder på at det er en lengsel etter fellesskap som tar menneskers tro og erfaringer på alvor, og som utfordrer forestillingen om at vi bare er konsumenter. Jeg tror kirken er svaret på lengselen etter å leve et meningsfullt og autentisk spirituelt liv.

Til alle tider har den bekjent: «Jeg tror på Den hellige ånd». Kirken er det synlige resultatet av evangeliet om de gode nyhetene, den virkelighet som overrasker meg med sin kjærlighetsevne, og som gir meg et glimt av hva det vil si å være Jesu kropp i verden. Kirken er dermed et uttrykk for Guds nådefulle nærvær i tiden. Den er nådens rom der jeg hele tiden mottar fra Guds hånd.

Den er troens mor som skaper nytt liv. Derfor vil læren om menigheten alltid være basert på hva det er som konstituerer den, og hva dens vesen og oppdrag er. Og er den nådens rom, så møter jeg Gud der, og jeg finner en tro som bærer, uten krav til ensretting eller uniformering.

Den ånd som kom – og som alltid kommer

Det er som det svimler for oss: Kirken er faktisk Jesu egen kropp i verden (1 Kor 12,27). Derfor framstår den som konkrete og fysiske lokale fellesskap. Kirken er ikke en teologisk idé. Den er troens kropp og – med alle forbehold – et uttrykk for Jesu liv i verden. Den er det mest konkrete tegn på kristendommens faktiske livskraft i tiden. For at ikke dette skal ende i noen former for selvsikker arroganse, står det bare én mulighet tilbake: at kirken skjønner at den er kalt til å speile mer enn å prestere. At den våger å gå motstrøms og opp tre uavhengig av hva som til enhver tid måtte defineres som politisk korrekt.

Alt dette vil bare være flyktige ord i vinden om det ikke var for Ånden som en gang kom – og som alltid kommer. Den hellige ånd er Guds gode pust i verden – det usynlige nærværet – pulsslaget og livslinjen i kirken. Men hva innebærer det at kirken er knyttet til den tredje trosartikkel, den som omtaler Åndens liv og gjerning, og som alle bekjenner til tross for at kirkelige strukturer og styringsformer er forskjellige? Ett svar er at kirken kan unnvære mye, men den er uomtvistelig avhengig av Åndens nærvær for i det hele tatt å kunne kalle seg ved det navn den bærer. Kirke er derfor ikke noe vi skaper. Det er noe vi er gitt.

Dermed vil spørsmålene om hva det er som gjør menigheter til gode fellesskap ikke være knyttet til organisasjonsmodeller, lederskapsstrukturer eller rammebetingelser, men til den dimensjon ved kirken som gjør at livene våre blir rikere. Mer presist: All tale om den må spinne rundt hva som er kirkens fundament, Kristus, og hva som er dens livskilde, Helligånden. Det er nærværet av den treene Gud som gjør kirkelige fellesskap til Guds gode fingeravtrykk i verden.

Bibelen sier at etter pinsedag – kirkens omkalfatrende startskudd i verden – er Ånden gitt til alle. Finnes det en viktigere innsikt enn det? Ingen er uten en nådegave, for Ånden kom som en strøm av liv, fornyelse og troserfaring. Ånden knyttet jorden og himmelen sammen og åpnet virkeligheten for oss på nye måter. Ethvert annet fundament vi måtte være fristet til å legge for kirken, vil gjøre den til en maktutøvende koloss. Fordi dette nærværet ikke er noe kirken eier i seg selv, vil identiteten alltid være bestemt av det den mottar

fra Gud.¹ Når den uttaler sitt brystne halleluja, er det fordi kirken ber: «Kom, Hellig Ånd!» En slik kirke åpner nattverdbordet, for den har trådt inn i gjestfrihetens og forsoningens tjeneste (2 Kor 5,18).

Kirken er dermed én av samfunnets mange dannelsesarenaer; gode foredlingsprosesser er på gang for dem som ser verdien av å bli speilet og utfordret. Vi møter gjerne menneskelige fellesskap med tillit og åpenhet. Vi stiller oss til disposisjon, og vi tilbyr våre gaver og vår tid. Vi investerer og engasjeres. Ikke sjelden er slike arenaer steder der dype bånd knyttes, og der vennskap og kjærlighet gror. Søren Kierkegaard sier at han verken ønsket seg rikdom eller makt, men «mulighetenes lidenskap». Av samme grunn gir jeg ikke opp håpet om at de kirkelige fellesskapene skal være i stand til å gi en dyp følelse av mening og tilhørighet.

Like fullt er det hårfine grenser mellom miljøer som løfter, og miljøer som bryter ned. Veien er kort mellom nåde og dom. Det er grunnen til at kirken trenger ledere som reiser de spørsmål som får oss til å tenke en gang til. I nådefulle landskap både hviler og vokser jeg. Og gudserfaringen fordypes. Derfor er det viktig å gjenoppdage nådens og troens kilder.

Omsluttet av kjærlighetskraften

Å være en kristen er å ha fått Ånden. Slik er det også å være kirke. For Åndens folk er derfor kirken ikke noe mindre enn Sungen om Livet. Dermed handler det om å bekrefte tiden – og så leve i den, som nådedager fra den Gud som alltid er større enn det som får plass innenfor våre begrensede horisonter og tankeverdener. Troens ytringsformer nedfelles likevel i mønstre og tradisjoner. Å være en kristen er å ha et livsperspektiv som sier at jeg er omsluttet av Gud som den store kjærlighetskraften. Det innebærer å ta del i Guds lengsel og visjon for mennesket og verden. For én dag skal profetgavene bli borte, tunge-ner skal tie og kunnskapen forgå. Men kjærligheten tar aldri slutt.

*Fordi en morgen så ham sprengte graven,
og dødens brodd ble brutt den dag i haven,
fordi Guds budskap om ham ikke stanser,
men bryter ut i sanger, ord og danser,
fordi hans Ånd får hjerter til å smelte
og med et pust får murer til å velte,*

1 Hegstad, *Den virkelige kirke*, 25.

*fordi hans Ånd får gamle til å drømme,
gir unge syner om at liv kan strømme.*

*Så kan vi holde ut i vonde tider,
så vet vi Gud er nær selv når vi lider,
så kan brutte håp som solen stige,
så kan vi se at kommet er Guds rike.²*

Men hvordan kan vi lytte til Guds stemme for kirken (Åp 2,7), og hvordan kan vi rykke Gud en horisont nærmere? Jeg tror det er blant de viktige spørsmål vi stiller i en tid der Europa markerer 500-årsminnet for reformasjonen. Det svar som denne boken forsøker å argumentere for, er at Ånden med sine gaver – enten det er karismatiske gaver eller de hellige handlingene (sakramentene) – beriker kirken og stimulerer den til å være et gjestfritt, åpent, ydmykt og robust fellesskap. I en tid preget av postmodernitet, oppbrudd og sekularisering, tilhører jeg dem som tror på en renessanse for kirkens rolle i samfunnet. Som kultur og institusjon er kirken kroppsliggjøringen av velprøvde tradisjoner. Den er ikke bare et sosialt fellesskap der det tenkes likt og uniformerende. Kirken kommer ikke til å være en konfliktfri arena og bør heller ikke være det. Den er snarere et sosialt og teologisk øvingsfelt for dypere innsikter. Den som forstår mer, handler gjerne annerledes.

Men viktigere er det at midt i dette meningsmangfoldet vil stadig flere oppdage en understrøm av Åndens enhet. Eksisterende skillelinjer kommer i framtiden til å bli overskredet. Kulturelle uttrykksformer vil være ulike. Og nye utfordringer vil sette krav til både teologisk edruehet og etisk årvåkenhet. Nettverk og allianser vil dukke opp, og flere rom for dialog og avklaringer vil komme til syne. «Vi ser som i et speil, i en gåte», men framtiden tilhører likevel dem som tror på skjønnheten i sine drømmer. Slik vil framtiden alltid komme til å være på kirkens side.

Samtidig som mange av rammene rundt den kirkelige verden er gjennom-siktige, foreløpige og tidsavgrenset, består de evige ordene fra Gud. Nå og for all tid er kirkens fundament og store bekjennelse at Jesus er Messias, den levende Guds sønn (Matt 16,16). I sin skjørhet og tvetydighet er kirkens nærvær i verden likevel Åndens hus og nådens folk. Uten Helligåndens friske pust og

**Eksisterende skillelinjer
kommer i framtiden til å bli
overskredet.**

2 Frederico José Pagura: *Håpstango*. Oversatt av Holger Lissner/Estrid Hessellund, 2000.

gode gaver, og uten den solide bunnstruktur som de hellige handlingene utgjør, vil kirken kunne miste sin livs- og fødselskraft, selv om mange av de ytre kjennetegnene fremdeles er intakte. Derfor trenger kirken å søke en spiritualitet som både er dynamisk, bærekraftig og økumenisk.

Ikke uten grunn har pave Frans påpekt at i Bibelen står nåden sjelden alene, men framstår gjerne i ordpar med barmhjertighet (jf. Jes 30,18). Den som har fått sitt hjerte merket av nåden, lar seg også bli engasjert av barmhjertighetens gjerninger. Kirken er feltsykehuset for en såret menneskehet. Dermed blir gjestfrihet språket for vår tid – fordi alle er like mye verdt.

En erkjennelse til slutt: En bok som dette rommer noen tusen ord. Denne boken er skrevet i erkjennelsen av at selv om språket kan bidra til kanskje å åpne noen nye innsiktsmessige horisonter, overgår Gud alle våre språklige konstruksjoner. Det religiøse språket har det ved seg at det peker utover seg selv, til det overskudd av innhold som ikke i første rekke peker mot det historiske eller bokstavelige, men mot mysteriet og mot den visdom som ligger mellom setningene; i symbolene, lignelsene og fortellingene.

*

Det kommende kapitlet «Hva vil det si å snakke om kirken?» er opptatt av noen grunnleggende sider ved det å være kirke, noe som vil være ledende for resten av boken. Kapitlet skisserer noen ulike modeller, og sier samtidig nei til all kirkelig selvtilfredshet. I stedet beskrives kirken som et fellesskap som lever i erkjennelse av egne brister. Kanskje er det kirkens svakhet som er dens styrke? Kapitlet gjør også rede for hvordan kirkens viktigste bok, Bibelen, er en kilde til inspirasjon og et speil som hjelper oss til å forstå.

HVA VIL DET SI Å SNAKKE OM KIRKEN?

«Åndens nærvær har sitt formål i dette ene: å gjøre Kristus nærværende.»³

Jeg var bare 17 år gammel da jeg på en avgjørende måte kjente meg utfordret av fortellingen om Jesus. Det var noe med ham som fascinerte meg så sterkt. Det var som om han tok tak i livet mitt på en fundamental måte. Jeg husker en natt ombord på Hurtigruta over Vestfjorden fra Lofoten til Bodø. Jeg hadde funnet meg et stille hjørne, tatt fram et lite nytestamente og begynt å lese. Plutselig var det som om jeg var der. Tid og rom ble borte mens jeg leste:

«Siden dro Jesus omkring i hele Galilea; han underviste i synagogene deres, forkynte evangeliet om riket og helbredet all sykdom og plage hos folket. Ryktet om ham spredte seg over hele Syria, og de kom til ham med alle som hadde vondt og led av forskjellige sykdommer og plager, både de som hadde onde ånder, de månesyke og de lamme, og han helbredet dem. Store folkemengder fulgte ham ...» (Matt 4, 23–25).

Jeg husker hvordan jeg beundret Jesus. Hvilken person han måtte ha vært, hvilken autoritet, hvilken varme! Hvilke verdier han utstrålte, hvilket fokus han hadde! Hvor radikal og modig han var! Det tok tak i meg i den grad at det på russekortet mitt ett år senere sto rakt opp og ned: «For meg er livet Kristus og døden en vinning, Fil 1,21.» Hadde det ikke vært for personen Jesus, ville mange av de store og vonde paradoksene i tilværelsen vært for vanskelige å forstå. Kanskje jeg ikke engang hadde vært en kristen i dag, hadde det ikke vært for Jesus.

Hva hadde jeg visst om Jesus hvis det ikke hadde vært for Bibelen? Ikke bare har den tegnet hans portrett. I sin enkelhet og klarhet har den også tydelig sagt at kirken er der vi samles i hans navn. Dette kapitlet gjør oss kjent med noen grunnleggende perspektiver på hva kirken er. I tillegg gjør jeg rede for noen av de forutsetninger jeg selv opererer med, herunder den rolle Bibelen har i min framstilling av kirken.

³ Lønning, *Kristen tro*, 201.

Å samtale om kirken

Gud har en stor fortelling, og kirken er summen av alle de stemmer som har lest seg selv inn i denne fortellingen. Men hva det vil si å være kirke i verden, er likevel tilrettelagt på ulike måter i ulike kirkelige tradisjoner. Derfor er det nødvendig å bringe forskjellige stemmer sammen. Den samtalen det skaper, gjør at kirkelige ledere for alvor begynner å spørre hva det innebærer at Jesus en gang ba om at hans barn måtte være ett (Joh 17,21). Samtidig har det blitt klart at den kristne spiritualitetsforståelsen rommer ulike erfaringsdimensjoner. Virkeligheten åpner seg for oss på måter som utvider oss uten at det nødvendigvis gjør oss til noen andre enn dem vi er. Kristen spiritualitet trer i det hele tatt fram på måter som understreker at kirken som gjestfrihetens hus både er et sosialt, nådegavebasert og sakramentalt fellesskap.

Å være en etterfølger av Jesus er en livsform som kombinerer sensitivitet for det kontemplative med kreative arbeidsformer og kritisk refleksjon. Å være kirkelig engasjert kan dermed bli nettopp en dannelsesreise der vi foredles til å bli empatiske og transparente medvandrere. Men hvordan kan vi få et felles språk om at kirken er et genuint uttrykk for Åndens liv i verden, som fostrer åpne og nådefulle fellesskap? Hvordan kan vi fremme en forståelse av tro og praksis som gir oss følelsen av å være et nyskapt folk som lar seg overraske av Guds godhet, og som blir berørt av Guds ufortjente nåde?

Slike spørsmål leder oss til det tredje leddet av den nikenske trosbekjennelsen. Her omtales kirken i forbindelse med de gaver Ånden gir verden: fellesskap og tilgivelse. I sin opprinnelige form, fra kirkemøtet i Nikea i år 325 e.Kr., lød dette bekjennelsesleddet bare slik: «[Jeg tror] på Den hellige ånd.» Siden ble det utvidet til å beskrive Ånden som den sentrale aktøren i dannelsen av de fellesskap som skulle være både enhetlige, apostoliske, allmenne og hellige. Dermed trådte en kirke av Kristus-troende fram. Den så seg selv som en forlengelse av fortellingen om Jesus. At kirken er en del av den apostoliske trosbekjennelsen er, etter det Joseph Ratzinger erfarer, ikke annet enn en konkretisering av den trinitariske bekjennelsen at Gud er Far, Sønn og Helligånd.⁴ Bekjennelsen hadde et sakramentalt bakteppe som kom til uttrykk i nattverden og dåpen, men også ved at kirken åpnet seg for både de institusjonelle og de mer karismatiske gaver og frukter Ånden gir (1 Kor 12,3–5.28; Gal 5,22–25; Ef 5,18).

I lys av både bekjennelsestekstene og av religiøse erfaringer er altså kirken

knyttet så tett sammen med forståelsen av Ånden at det er fruktbart å hevde at den både er et tydelig nådegavebasert og sakramentalt fellesskap – noe som etter min mening gjør den til et tjenende og diakonalt fellesskap. Når Ratzinger uttaler at læren om kirken må ta utgangspunkt i læren om Ånden og ikke motsatt, slik teologiske framstillinger gjerne har gjort, er det fordi det nettopp er tanken om Ånden (*pneumatologien*) som hjelper kirken til å framstå med en tydelig kirkelig identitet. Å være eksponert for åndelige erfaringer er altså i seg selv ikke noe risikoprojekt, så lenge rammene er trygge og teologien sunn.

Nicholas M. Healy understreker at Ånden bygger kirken på måter som sprenger rammen for det mennesker er i stand til å gjøre. Tanken er denne: Den enkelte troende er et tempel for Ånden (1 Kor 6,19). Vi bærer Guds bilde i oss. Følgelig kan det fellesskap som består av summen av disse templene, sies å være det primære sted der nærværet av Ånden erfares. Ikke uten grunn ber kirken i sin syndsbejkjennelse: «... gi meg kraft til et nytt liv ved din Hellige Ånd».

Ulike kirkemodeller

Ved å løfte blikket over de organisasjonsmessige og teologiske særtrekkene som preger forskjellige kirkesamfunn, er det mulig å få et klarere blikk for at kirken er et genuint uttrykk for Åndens liv i verden. Dermed er ikke alt sagt om Åndens virkeområde; for den lar seg ikke binde av noen kirkelige grenser. Like fullt har vi fått noen *modeller* for hvordan kirken forstås. Den klassiske folkekirketanken handler om at kirken består av alle døpte, uavhengig av graden av trosengasjement. En variant av denne som vi kan kalle for «folkekirken som trosfellesskap», legger mer vekt på trospraksiser og gudstjenestefellesskap. I tillegg har vi ulike varianter av frikirkelige modeller der omvendelse, etterfølgelse, trosbekjennelse og frivillighet er i sterkere grad vektlagt. Dessuten finnes det andre tilnærminger. En av dem knytter an til en mer radikal variant av gjestfrihetsbegrepet der de marginaliserte og utestengte blir plassert i sentrum, og der nye mønstre for hvem som er innenfor og utenfor, etableres (Matt 18,11). Det er ikke vanskelig å se for seg muligheten av i praksis å kombinere flere kirkelige modeller.

Uavhengig av hvilke modellkonstruksjoner som ligger nærmest vårt eget hjerte, er det mulig å snakke om en kirke der deltakernes gavefortrinn og

Både i de karismatiske gavene og i de hellige handlingene virkeliggjøres Åndens gjerning som over-skridelseserfaringer i kirken.

⁴ Ratzinger, *Introduction to Christianity*, 331–36.

kreative ressurser anerkjennes som nådegaver *samtidig* som kirkens objektive grunnvoll framholdes gjennom kirkens sakramentale liv. Både i de karismatiske gavene og i de hellige handlingene virkeliggjøres Åndens gjerning som overskridelseserfaringer i kirken på en spesifikk måte, selv om Ånden naturligvis også er bærer av hele skapelsen.⁵ Til sammen fremmer dette en identitetsmessig balanse som gjør fellesskapet livsnært og sunt. Det stimuleres gjennom aktiv deltakelse, og det blir holdt oppe av det som er gitt kirken av nådefulle gaver, uavhengig av prestens eller pastorens «dagsform».

Slik jeg leser noen av de miljøene som legger mindre vekt på sakramentenes stabiliserende virkning, ser jeg at de i jakten på å finne nådens hvilepuls fort blir sårbare for ulike skiftende, åndelige trender. Uten helt å være klar over hva årsaken er, inntreer det i disse sammenhengene gjerne en indre uro som følge av den stadige jakten på nye erfaringer og opplevelser. Uroen stilner imidlertid ikke før troen finner sin hvile i den nåde som nådemidlene forkynner. Mitt innsteg er at nådegaver og nådemidler *tilsammen* utgjør de nådens gaver som gjør kirken til det gjestfrie huset der vi betjener og blir betjent av hverandre i et tjenende fellesskap. Blant de mest sentrale tegnene på en sunn kirke er at den er åpen, gjestfri og økumenisk. *Åpen* ved at den våger å vise seg sårbar og har lave terskler, *gjestfri* ved at den er inkluderende, sjenerøs og vennsbyggende, og *økumenisk* ved at den anerkjenner enheten så vel som mangfoldet og spenningene i den verdensvide kirke. Frelse handler om å gi livet her og nå en indre verdighet.

Alt dette stimulerer kirkens egne vekstkrefter og minner oss om at det er Ånden som skaper kirkens DNA (Ef 4,1–6). Eller sagt på denne måten: Der Guds frelsende nærvær i form av nådegaver og hellige handlinger formidles og erfares, der skapes kirke. Med en slik identitet unngår ikke lokale kirkemiljøer å vokse; gradvis erverver de seg en dypere spiritualitet som i sin natur også er misjonal og bekjennende. Slik gjenspeiler kirken Guds godhet i verden. Den blir både evangeliserende og tjenende på samme tid. Det ene utelukker ikke det andre, men integreres som én kompletterende tilnærming.

Kirkens nådegavebaserte og profetiske side relaterer i første rekke til den subjektive dimensjonen ved kirken (Rom 12,6–8; 1 Pet 4,10), mens kirkens sakramentale identitet minner den om den fundamentale fortellingen den er gitt i kraft av frelseshistorien (Apg 2,46). Med andre ord: Kirkeskipet trenger både vind i seilene og en tydelig kjøøl for å kunne være livskraftig og diakonal. Nådemiddeldimensjonen understreker kirkens budskap – dets *kerygma*. Det

retter seg innover mot kirken for å minne den om hva den objektivt er gitt, samtidig som det uttrykker kirkens fortellende og forkynnende oppdrag. Den karismatiske dimensjonen understreker kirkens nådegaver – dens *charisma*. Dette er også gaver som Gud taler til kirken gjennom, men som på samme tid er gaver kirken betjener andre med. Resultatet av kirkens kerygma og charisma er at kirken blir enhetssøkende, misjonal og gjestfri, noe som understreker kirkens tjeneste – dens *diakonia*. Også den har en dobbel bevegelse: Den foredrer kirkens indre liv samtidig som den er kirkens gode gjerninger i verden.

Med denne trefoldige identiteten unngår kirken å havne i sakramental formalisme eller karismatisk spiritualisme, og kan i stedet reise en profetisk kritikk som taler uretten imot; en kritikk som reiser seg i protest mot de mange som i vår tid ikke har rett til å tro som de vil. De forfulgte og krenkede, og de som er blitt rammet av for eks. trafficking, ser etter kirkens tydelige stemme i verden i dag.

En sensitiv nådegaveforståelse

La meg videre presisere: Det at jeg påpeker at kirken er karismatisk i tillegg til at den forvalter nådemidlene, er i første rekke en prinsipiell posisjon som innebærer en bred og sensitiv nådegaveforståelse der også det kontemplative og meditative aspektet er genuine uttrykk for Åndens livgivende kraft. «Nådens gaver» er alle de gaver Gud i sin godhet har gitt kirken som den kan betjene verden med. Et kirkefellesskap kan være spirituelt potent uten at det innebærer at for eksempel tungetale og profetier er gitt noen framtreddende plass i de offentlige gudstjenestene. Hvordan nådens gaver konkret blir forvaltet, er det lov til å ha ulike meninger om. En høykarismatisk eksponering av åndsgaver gjør ikke kirken mer åndelig enn et miljø som viser varsomhet, og som i stedet skaper alternative arenaer der et fellesskap blir betjent med Åndens gaver i for eksempel mindre samlinger og bibelgrupper.

Her utfordrer jeg pastorer og ledere til å vise «klassisk paulinsk nøkternhet» (1 Kor 14,6–9) og være kreative med hensyn til å finne gode og varierte former som stimulerer kirkens indre spiritualitet, en spiritualitet som tar hensyn til at de samme fenomener som kan være attraktive for noen, er fremmedgjørende for andre. En bred karismeforståelse rommer like gjerne den mer profetisk orienterte spiritualiteten som retter seg inn mot kampen for fred, sosial rettferdighet, bærekraftige miljøer og internasjonal solidaritet. Den spiritualitet og karismatikk jeg står inne for i denne boken, distanserer seg fra

⁵ Mjaaland, *Systematisk teologi*, 303–305.

de former for høyeksponering av nådegaver man kan se eksempler på bl.a. i kristne miljøer som har valgt å lukke seg for innsyn og samarbeid.

Det kirker erfarer av gode vekstprosesser, fornyelse, mobilisering og nytenkning, skyldes ikke bare nærværet av den treene Gud, men hander også

Når visjonene blir spektakulære og dommene nådeløse, er det innlysende at vi står overfor ledere som villeder i stedet for å veilede.

om økumenisk samarbeid. Ånden vekker i oss en dyp lengsel som får oss til å finne sammen i en enhet som stikker enda dypere enn det som formuleres i slutt dokumenter og avtaletekster. Kirkens kvinner og menn ser i retning av en realisert og mer synlig enhet som jeg tror kommer til

å fortsette å vokse fram nedenfra. Ulike teologer og miljøer har allerede bidratt med mange felles byggeklosser til en økumenisk teologi som er bredere enn den vi klarer å skape hver for oss. Det er nemlig gjennom «de fremmede erfaringene» som andre miljøer tilfører mitt miljø, at jeg erverver meg nye perspektiver. Ofte er det slik at én kirke har medisinen til en annen kirkes sykdommer og svakheter. Nye teologiske rikdommer finnes i mellomrommet som oppstår mellom frihet og orden, mellom fornyelse og tradisjon, mellom nytt og gammelt, så sant teologien er slik den bør være: praksisnær og erfaringstyndende. I det hele tatt er sunn teologi summen av våre begrensede forsøk på å tolke de evige ordene fra Guds munn. Den har offentlighetskarakter som troens fremste kommunikasjonsform og er dermed livsviktig for kirken.

Siden livsholdninger trenger røtter, kan det hende at ulike kirkelige praksisformer ikke er så langt unna hverandre. For eksempel ligger den oldkirkelige tradisjonen med ferming eller krismering (salvelsen i katolsk og ortodoks konfirmasjon) tett opp til den frikirkelige praksis med forbønn og håndspåleggelse, både når det gjelder teologisk forståelse og praktisk utførelse. Annerledesheten mellom kirkene er en gave vi kan feire; det er ikke en trussel vi trenger å være redde for. Den kan åpne oss for en horisontutvidelse der vi lærer oss å bli lydhøre for menneskers religiøse erfaringer i hele deres bredde, både slik den er fasilitert som kirkefelleskap, og slik den fortolkes i gudsmøter av mer personlig karakter.

De nye teologiske perspektivene som følger av tverrkirkelige innsikter, reduserer fristelsen til å ville isolere seg innenfor sitt eget lille trosunivers – med de farer for ensretting som kan ramme slike miljøer. For religiøse følelser er sensitive. Det som ellers vil være rike indre landskap, må ikke bli omdannet til brent mark. Når visjonene blir spektakulære og dommene nådeløse, er det innlysende at vi står overfor ledere som villeder i stedet for å veilede. Da må

det tegnes nye kart for hvordan et fellesskap etter Guds hjerte ser ut. Det kan man bare gjøre «sammen med alle de hellige» (Ef 3,18–19).

Dette har også en dimensjon av dannelse ved seg. Ett av Bibelens løfter er at «visdom skal komme inn i ditt hjerte, kunnskap skal gi deg glede, omtanke skal vokte deg, forstand bevare deg» (Ord 2,10–11). Blant kjennetegnene på miljøer der disse idealene er fraværende, blir at «profeten er en dåre, åndsmannen er uten forstand» (Hos 9,7). På en interessant måte setter Bibelen likhetstegn mellom det å være åndelig og det å bruke sin forstand til kritisk å reflektere (1 Kor 14,20). Slik også med kristne fellesskap: De miljøer som skaper indre sår, og som ikke respekterer folks frihet og personlighet, er fattige på visdom selv om proklamasjonene er aldri så store. Den som har Guds ånd, eier fremdeles sitt eget liv.⁶

Vi må derfor tilstrebe en identitetsmessig balanse mellom det sakramentale og det karismatiske, samtidig som den diakonale dimensjonen hjelper oss til å fremelske åpne menighetsfellesskap.

Stemmer som tolker

Bibelen forteller at det fra Jesu sår fløt blod og vann (Joh 19,34). For den unge kirken som slo ut i blomst på pinsedag, ble dette et tegn på kirkens nådemiddelkarakter. Slik Tomas ble invitert til å berøre Jesu sårmerkede kropp, har menneskeheten vært invitert til å dele nattverden, til å la seg døpe og til å la disippelens vitnesbyrd lyde: «Min Herre og min Gud» (Joh 20,27–28). Kirkens identitet springer med andre ord fram på grunnlag av de tre vitner som Johannes omtaler i sitt første brev: Ånden, vannet og blodet (1 Joh 5,5–8). Kirken er ikke grunnlagt på en filosofisk idé eller på en spesifikk kirkevekststrategi, men på det personlige vitnesbyrdet om at «vi har sett Herren» (Joh 20,18). Da Jesus brøt brødet og inntok rollen som vert foran to undrende disipler, ble øynene deres åpnet, og hjertene deres begynte å brenne (Luk 24,30–32). Grunnlaget var dermed lagt for det som brøt fram på pinsedag, den gang Ånden kom og hver enkelt fikk sin egen flamme, den som ikke har sluknet fordi alle er blitt gitt «én ånd å drikke» (1 Kor 12,13).

Hva kjennetegner så de kirker som bærer Åndens signatur? Det er et spørsmål som heldigvis mange har forsøkt å svare på. Jeg vil i denne boken dra på

⁶ For øvrig er mitt forskningsideal å være saklig, redelig og upartisk. I dette arbeidet legger jeg også vekt på at framstillingen er så konsistent som mulig; det vil si at posisjonene er logisk forenlige. Koherenskriteriet kommer til uttrykk ved at jeg leter etter indre sammenhenger, samtidig som jeg forsøker å la temaene jeg tar opp, ha en tilstrekkelig omfangsramme.

disse innsiktene og være informert av de stemmer som jeg mener har gitt viktige bidrag. Jeg vender meg til personer som både i kraft av sin faglige innsikt og sin kirkelige bakgrunn har levert brikker til den mosaikk som til sammen skaper et bilde av «jordens største under»: Guds menighet i verden. Ikke minst har unge og nye menighetsmiljøer mye å lære av innsikter som tidligere generasjoner har ervervet seg, ofte som resultat av læringsmettede prosesser og dyrekjøpte erfaringer. Med sine ellers friske og moderne uttrykksformer trenger disse kirkene å bygge et solid fundament som både er informert av fortiden og samtidig vendt mot samtiden.

Jeg ser altså etter en spiritualitet som ikke bærer datostemplets preg, og som ikke er lettkjøpt eller konsumorientert, men forankret i apostolisk tro og det budskap om frelse og hellighet som har holdt kirken levende gjennom dens lange historie. Kanskje vil det vi kaller «utvikling», måtte forstås retrospektivt – at det eldste er det nyeste fordi det representerer det opprinnelige. En viktig innsikt er at kirkens liv egentlig kommer til oss utenfra; nåde er noe jeg mottar, ikke noe jeg besitter.

At kirken opprettholdes ved Guds ånd, er noe alle kirkesamfunn erkjenner. For eksempel har kirkelæren i ortodoks tradisjon et tydelig fokus på Åndens gjerning. Kirken er Kristi kropp, og som sådan representerer den himmelske liturgien Åndens spesielle nærvær i verden. Midt i sin ortodoksi vil denne kirken si at den samtidig er karismatisk. Mye av det samme gjelder Den romersk-katolske kirken, selv om denne tenker at Ånden i særlig grad kommer til uttrykk gjennom de kirkelige embetene. Det forhindrer ikke at mange i Den katolske kirke verdsetter Åndens gaver og anvender dem aktivt ved siden av det sakramentale liv de også lever. Det andre Vatikankonsil oppmuntret alle katolikker til å la seg oppfylle av Guds ånd, basert på tanken om at den kristne kirke er synlig i verden som en følge av nærværet av Den hellige ånd.⁷

I de kirkene som oppsto i etterkant av reformasjonen på 1500-tallet, har det vært vanlig å understreke Åndens rolle særlig i forkynnelsen og forvaltningen av nådemidlene. Nyere kirker, som den pentekostale, har lagt mest vekt på at Ånden er gitt til tjeneste og personlig utrustning.

I denne framstillingen understreker jeg at Ånden har en sentral plass i hele den verdensvide kirken, en kirke som altså ikke er norsk, men en livskraftig global realitet. Men forståelsen av Åndens vesen, hensikt og funksjon er altså tilrettelagt forskjellig. Dersom man tar seg bryet med å reflektere over denne

7 I *Lumen Gentium – dogmatisk konstitusjon om Kirken* – heter det at «Ånden bor i kirken og i de troendes hjerter som i et tempel». Hansen, *Det annet Vatikankonsil – dokumenter*, 113. Se også 121–32.

innsikten, vil én kirke bli bedre i stand til å inkludere rikdommen i de andre tradisjonene. Fordi kirken både er universell og allmenn, er det naturlig at enkeltkirker ser utover sin egen sammenheng. Vi lokkes til å elske vår nestes kirke som vår egen.⁸ Dermed blir behovet for konvertering ikke lenger like påtrengende.

Noen forutsetninger

I min beskrivelse av kirken som formet og preget av Ånden, opererer jeg med noen forutsetninger. For det første at dette ikke må forstås eksklusivt, i retning av at kirken er feilfri og uangripelig, eller at Ånden bare arbeider gjennom kirken. Enhver form for kirkelig selvtilfredshet svekker dens troverdighet. Ingenting burde være mer fremmed for et fellesskap som eksisterer på grunn av Guds nåde alene. Kirken er åndsfylt ene og alene fordi den er et resultat av Guds frigjørende og konkrete handlinger i verden. Det gjør den til et Kristus-fellesskap, et Åndens fellesskap, et nådemiddelfellesskap, et misjonalt fellesskap og et håpsfellesskap. Høyskolelærer Kenneth Ellefsen sier at kristenheten er «et konfesjonelt overskridende relasjonsfellesskap med Jesus som orienteringspunkt».⁹ Dette gjør Ånden til et umistelig element i kirken, siden det er gjennom Ånden at Kristus er nær. Før kirkene framsto som organisatoriske virksomheter med sine kirkebygg, riter og hierarkier, var de allerede finstemte, åndelige fellesskap. Dette gjorde kirken til en tegn-kirke og til en materialisering av Guds nådefulle nærvær. Den foregrep drømmen om at en dag skal Guds rike bryte fram som en soloppgang (Gal 5,5).

En annen forutsetning jeg legger til grunn, er at kirken er en realitet som vi rent fysisk forholder oss til. Kirken er slik den faktisk eksisterer i sin konkrete og sosiale form. I sin bok *Den virkelige kirke* har Harald Hegstad tydelig understreket at kirken er et konkret og erfarbart fellesskap av mennesker som kvalifiseres som kirke gjennom sin relasjon til den treene Gud. Kirken blir kirke ved at mennesker samles i Jesu navn. Takket være Ånden er Jesus midt iblant dem (Matt 18,20).¹⁰ Åndens nærvær er altså synlig i det konkrete og gjennom et mangfold av uttrykksformer. Derfor er kirkene lokalt forankret på flest mulig steder og i alle deler av landet. Det at kirken er konkret, gjør den til et erfaringsfellesskap, på godt og vondt. I den forstand er den en del av det vi kan kalle for et bredere kulturbilde. Den er visualiseringen av kristen teologi i det offentlige rom.

8 Halldorf, *Att älska sin nästas kyrka som sin egen*, 18–19.

9 Ellefsen, «Enhet i mangfold», 101–105.

10 Hegstad, *Den virkelige kirke*, 18–25.

Derfor kan vi ikke idealisere kirken ved å gjøre den til et eksklusivt fellesskap som ikke skal kunne være gjenstand for forskning og kritisk etterprøving. Tvert imot er det nødvendig at den er gjennomiktig og åpen. Det fortjener de som gir av sin tid, sine penger og sin frivillighet. Ikke minst gjelder det de som deler sine vonde fortellinger om at kirken ikke ble det nådefulle og trygge frihetsrommet de hadde drømt om. De fraber seg enhver form for teologi om kirken som gjør den immun for innsyn og korrigerings.

Lavere terskel og bredere port

Tvert imot er det grunn til å spørre om kirkene kan ha skapt inntrykk av at det er bestemte kriterier som helst skulle vært innfridd før en kan bli med i kirken? Er det mulig å spørre hvordan terskelen inn til kirken kan bli lavere og porten bredere? Må troen være ferdig utformet, og må etikken med nødvendighet være på plass? Hva om vi skulle forsøke å ta på alvor at kirken er stedet for Guds nådefulle gaver, der sårbare liv får bekreftet sitt verd uavhengig av stand og status? For livet har noen krevende svinger. Hva om vi bygde en kirke der det istykkerslätte og ødelagte finner sin oppreisning, og der alle gjør erfaringer av at forskjellene mellom oss likevel ikke er så store som vi normalt tenker? Hva risikerer vi om vi fikk en kirke uten portvakter og moralpoliti? Hva om den i stedet var vekstplassen, hospitalet, det gjestfrie herberget, varmestuen eller håpsboligen for de utestengte? Så kunne troen etter hvert slå rot i sitt eget tempo, fellesskap kunne bygges nedenfra og tillit etableres uten at vi klassifiserte hverandre. Hadde vi i det hele tatt tapt noe på om kirkeskipet nettopp var et bergingsfartøy, og prester og pastorer var redningsmannskap? Trolig hadde vi lært leksen om at Jesus var folkets Gud, og at «den minste blant dere skal kalles stor» (Mark 10,31). Og smaken av evangelium ville vært sterkere.

Holger Lissner har skrevet denne bønningen, oversatt av Eyvind Skeie:

*Gå gjennom byens lange, rette gater,
du sommerlyse Helligånd.
Stryk ømt henover slitte, grå fasader,
og rør de trette smilebånd,
Så troen gror og håpet bor,
der dørene blir åpnet for de andre.*

Slik kan lyset fra Gud skinne som det gode håpet i verden (Luk 1, 78–79).

Har du noen gang studert en løvetann under et forstørrelsesglass? For hva er *egentlig* strandkveke, valmue, engsoleie, jordrøyk, løvetann, kjempebjørnekjeks, åkerdylle, åkertistel, vassarve, åkerstemorsblomst, rynkerose, hagelupin, gravmyrt, russekål, fagerfredløs og kanadagullris? Når du kjører langs nordiske veier, så er det jo nettopp *de* som fargelegger naturen fiolett og gul og rød. Forleden hørte jeg på radioprogrammet «Ut i naturen». En ugressentusiast snakket om at egentlig var ugress naturens agronomer. De var jordas helsearbeidere. For dersom de «så» et stykke jord som lå der svart og kald, så var de raskt ute med å kle den grønn, fiolett, rød eller gul. Ugress er naturens kunstmalere. Og i trass kan de til og med albue seg opp like gjennom asfalt og stå der og blomstre i all sin prakt.

Rundt der vi bor, sitter noen av de som ikke lenger har noen jobb å gå til, og som kanskje sover ute om natta. Jeg runder hjørnet mellom Jacob Aalls gate og Valkyriegata. Der sitter hun som alltid er der. Hun ber om noen slanter fra hånda mi. Etterpå kysser hun den. Hvem er kulturplantene iblant oss, og hvem er ugress i hagen av mennesker som omgir oss? Noen av oss har vært heldige. Andre har ikke hatt samme flaksen, men alle har en gang ligget ved mammas bryst. Fille-Franzer og eiendomsmeglere, professorer og studenter. Alle er forskjellige, men vi er like verdige. Fra Guds side er vi både villet og elsket. Å være skapt er selve adelsmerket som sier noe om både vår storhet og sårbarhet.

Det mest utslätte og nedverdige liv er aldri et fortaapt liv. Men det kan være en tilskitnet skatt. Vårt oppdrag er å la skatten finne sin eier. Han lekte med perlene sine, Jesus, da han satt til bords med tollere og syndere. Slik så Guds smykkeskrin ut. I møte med Jesus gjenkjente mennesker sin egen verdighet. For vi er alltid mer enn våre gjerninger, alltid større enn de rammer vi til daglig lever under og viktigere enn de fordommer vi blir møtt med. Mennesket er tilværelsens krone og skaperens juvél. Samme hvordan dressen ser ut.

Den svenske dikteren Nils Ferlin skriver: *Det var bara tokar och dårar som lyssnade på dig först. Det var slavar och skökor och ogärningsmän, men då var ditt rike som störst.*¹¹

På feilbarhetens premisser

En tredje forutsetning for en teologisk forståelse av kirken er at det ikke bare er nødvendig å forstå hva som er dens vesen og oppdrag. Det er også makt-

11 Fra diktsamlingen *Mitt Ekorrhjul*, Albert Bonniers Förlag, 1957.

påliggende å erkjenne dens feil og svakheter. Kirken er innleiret i sosiale og kulturelle livsbetingelser på en måte som kompliserer ethvert forsøk på å plassere den på nivå med Guds opphøyde annerledeshet. Kirken må aldri tillate seg å bli selvforherligende. Slik Gud arbeider gjennom vanlige mennesker som lever sine vanlige liv i en vanlig verden, slik er kirken til for de alminnelige. Et opphøyd og idyllisert bilde av kirken gjør at man fort tenker at den er usårbar og utilgjengelig for kritiske innspill. Men alt teologisk arbeid – inkludert forståelsen av kirken – finner sted på feilbarlighetens premisser. Kirken trenger

Sunn teologi kan gjenkjennes positivt ved at den åpent inviterer til respons og bygger lokale fellesskap med god helsetilstand.

innebærer å tilpasse praksis i lys av de innsikter som en bærekraftig teologisk tolkning til enhver tid frambyr. At våre innsikter er begrenset, gjør det naturlig å spørre hvordan teologiske posisjoner fungerer i møte med livets ulike årstider slik de framstår i hele sin kompleksitet. Bærekraften i nye teologiske tolkninger er på mange måter bestemt av deres evne til å bekrefte de hverdags erfaringene som fører til indre vekst og en tydelig etterfølgelse av Kristus. Med andre ord: Det som utvikler individet og styrker troen, bygger også kirken.

Det utløser en fjerde forutsetning: at sannhetsaspektet i den kristne tro ikke må trues, men være på linje med den kritiske tendens som allerede er innebygd i bibelmaterialet selv: «Det menneske som har Ånden, kan dømme om alt», sier Paulus i 1 Kor 2,15. Hans status som apostel hindret ham ikke fra å underlegge seg menighetens egen rett til å bedømme det han forkynte. Sunn teologi kan gjenkjennes positivt ved at den åpent inviterer til respons og bygger lokale fellesskap med god helsetilstand. Den måten ansvarlige og trygge kirkefellesskap opptrer på i nærmiljøet og i det offentlige rom, er i virkeligheten vår samtidstale om Gud. Den kristne lære er ikke bare erklæringer og bekjennelser uttalt på en talerstol og i et kirkerom. Det er samhandlinger, språk, kunst, musikk og så videre.

Det er med andre ord et deltakende relasjonsfellesskap, noe som harmonerer med posisjonen til den katolske teologen Hans Urs von Balthasar. Han sier i ett av sine verk at den kristne troen og det kristne livet har «offentlighetskarakter». Det er en bekjennelse som kommer til uttrykk gjennom kirkens liv i verden slik dette livet springer fram som en kilde gitt av Ånden. Dermed

er det i første rekke som *fellesskap* at kirken har Den hellige ånd, for å gjøre fellesskapet rausere og våre liv rikere. Noe lignende kan sies om teologi som helhet: den er sosialt konstruert gjennom trosfellesskapenes rolle som både fortolker og utøver.

Et dynamisk fortolkningsmiljø

En femte forutsetning er at det som skrives om kirken i dag, har et trinitarisk fokus. Det innebærer å tematisere hvordan forståelsen av at Gud er Far, Sønn og Hellig Ånd, kan gjenspeiles i kirkens liv i verden. Teologien fastslår entydig at etter pinsedag er Kristus i grunnleggende forstand nærværende gjennom Ånden som livgiver, i de hellige handlingene og ved de gaver og frukter Ånden gir. Alt er tilgjengelig for alle, uavhengig av kirkelig tjenestestatus. En slik tilnærming utvikler en moden spiritualitet som hele trosfellesskapet kan identifisere seg ved hjelp av. Det stimulerer det språklige repertoaret og får fellesskapet til å leve i tråd med det som er Guds hensikt med verden.

Språkforskere understreker at posisjoner kan uttrykkes slik at de får en flerstemt betydning innenfor nye meningssammenhenger. En dialogisk tilnærming åpner språket for et mangfold av forståelser og bevisstheter, tanker og livspraksiser. Det gjelder også i det landskapet vi nå skal bevege oss inn i. Like lite som mennesker bare er abstrakte konstruksjoner, men henter innsikter i ulike former for konkrete og fysiske erfaringer – like lite er teologi bare begreper og kategorier på teorinivå. Og fordi all kunnskap er foreløpig og begrenset, utfordres ethvert teologisk fellesskap til å føre samtaler både med andre kirkelige miljøer og med samfunnet. I utgangspunktet bør alle tradisjoner være åpne for å kunne la seg revidere av nye innsikter ved å leve et dialogisk liv. Det er ikke tilfredsstillende med en teologisk tilnærming som bare blir uttrykt ved hjelp av begrepsdefinisjoner og som bygger på intellektuelle refleksjoner alene uten at den trekker på erfaringer fra livet, tilbedelsen og tjenesten. Guds vesen og kirkens mangfoldige liv må forstås sammen.

En kristen deltar i det guddommelige drama der Guds nyskapende gjerning er synlig til stede i verden, og der den kommende festen hos Gud ved tidenes slutt foregripes. Den grunnleggende fortellingen som skapte kirken, viser forbi kirken selv og handler om at Gud ga sin Ånd på pinsedag. Ånden ble gitt for at evangeliet om Guds rike skulle formidles med kraft og erfares ved hjelp av etiske standarder som samtidig understreket menneskets sårbarhet og verdighet.

Slik jeg ser det, vil en kirke som både har plass til nådegaver og hellige

handlinger, skape et dynamisk fortolkningsmiljø som er mer muntlig enn skriftlig, mer erfaringsbasert enn prinsipielt og mer fortellende enn foreskri- vende. Slik vil det være mulig å holde de lærende, tilbedende, praksisorien- terte og holdningsmessige elementene sammen for å uttrykke hva det vil si å være, gjøre og leve som en kristen. Den sveitsiske pinseforskeren Walter J. Hollenweger mener at fagteologien har vært for sterkt knyttet til et rasjonelt system som ensidig opererer med konsepter og definisjoner. Kan teologi like gjerne uttrykkes i liknelser, historier, sanger, riter og i muntlig tradisjon? En slik tilnærming bygger ikke så mye på erklæringer som på lignelser. Tolkning- en har flere dimensjoner. Den ikke bare informerer, men transformerer. Den synges og danses mer enn den diskuteres. Den leder ikke alltid til klare defi- nisjoner, men den inspirerer til å feire «den klasse- og raseuavhengige gudsr- ike-banketten».¹²

I kjærlighet til Kristus og til Bibelen

Den sjette og siste forutsetningen er knyttet til det som er hele kirkens bok, nemlig Bibelen, og handler om å forstå kirken som et fellesskap som er foran- kret i de bilder og metaforer som vi der tilbys å speile oss i. I det hele tatt er Bi- belen én sammenhengende fortelling om en Gud som har gjort seg selv synlig. Det hele begynner altså med Gud og slutter med Gud. Kirken har sitt opphav i Gud selv. Forankringen i hellige tekster hjelper oss til å forstå kirken som et nådefullt fellesskap som avgir bestemte frukter, og som rommer bestemte kjen- netegn. Dermed har Bibelen mange stemmer som alle påvirker min tolkning.

Framfor noe annet forankrer jeg mine posisjoner i den store frelseshis- torien som springer fram fra fortellingen om Jesu liv, død og oppstandelse. Denne har både en meningsdybde og en betydningsfylde som min egen livs- fortelling kan speile seg i. Bibelens store fortelling er ikke atskilt fra livet vi lever i dag. Den spiller en mer aktiv rolle enn bare å være et vagt bakgrunns- teppe når vi skal forsøke å forstå vår egen tid. Konkret innebærer det at jeg ikke minst trekker på de innsikter som kirkens grunnfortelling – Apostlenes gjerninger – gir oss. Selv om teologien alltid må ha en horisont som er nåtids- vendt, er den første menigheten i Jerusalem likevel som en urcelle å regne som enhver kristen står i et åndelig slektskapsforhold til.

Dette spiller tilbake på det som er temaet vårt. For å kunne forstå hva kirke er, må vi gå til den fortellingen som allerede finnes om kirkens liv og tidlige

historie. Framstillingen i denne boken er påvirket av det, uten at det svekkes av det faktum at vi lever lenge etter at Det nye testamentet ble skrevet. Jeg de- ler synspunktet til den lutherske teologen Cheryl M. Peterson som skriver at kirken har mottatt sin bestemte identitet og hensikt gjennom det som skjedde på pinsedag i Jerusalem. Dette er fortellingen som formet og opprettholder kirken. Men i tillegg er det også andre kilder fra ulike tidsperioder som hjelper oss til å forstå hvorfor kirken ikke er en museumsgjenstand, men oppviser en større vitalitet enn den noen gang før har hatt. Summen av dette defineres som den kristne tradisjonen i bestemt form.

En kirke som er nådegavebasert og sakramental på samme tid, er et felles- skap som ønsker å la seg forme av både historiske innsikter og av den samtalen den kontinuerlig fører med seg selv og sin samtid. Bare slik kan den framtre som et reflektert fortolkningsfellesskap. Å tilhøre kirken er både et kollektivt ansvar og en demokratisk rett. Modne fellesskap vil kjenne det utilfredsstil- lende å skulle bli foreskrevet posisjoner de selv ikke eier. Med andre ord er kirken et fellesskap som er meningsbærende og deltakende, ikke bare passivt lyttende. De som utgjør kirken, vil la seg involvere, men ikke diktere.

Kanskje er det nødvendig å si at gode fellesskap blir ikke gode bare av å ha et sett dogmatiske læreposisjoner. De trenger også å ha et bevisst forhold til etiske verdier og til å la seg forme av symboler og riter som finner gjenklang fordi de erfares både sanne og meningsfulle. Det er derfor det gir mening å ta Bibelen på alvor som det historiske dokument den er, men også fordi den gjennom sin metaforiske bilderikdom har et språklig overskudd som gjør at stadig nye generasjoner kan la seg speile av dens innhold.

Kirkens fremste åpenbaringskilde

Det finnes mange bøker, men bare én er Bøkenes bok. Kledd i Orientens far- gerike språkdrakt kom den til oss. Budskapet ble ropt ut på Israels fjell og for- kynt i Judas byer. I Arabias ørken og ved Sinais høyder begynte de å skrive på boken. Den ble formet i Salomos prektige saler, blant diskusjonsglade vismenn i Korint og i et dystert fengsel i Rom. På ei gresk øy fikk den sitt profetiske cres- cendo. Den ble skrevet av hyrder, konger og statsmenn, filosofer og diktere, skriftlærde og profeter, en lege, en toller og noen fiskere. Et så broket selskap har aldri formet en bok sammen. Men da de hadde gjort sine bøker ferdige, var de likevel ikke deres. De var blitt kirkens åpenbaringskilde nummer én: den kristne kanon, Bibelen.

Hele tiden har bibeloversettere visst at de arbeidet med hellige tekster

¹² Hollenweger, "Twenty Years of Research," 10.

som i generasjoner har gitt troens folk en bestemt kompetanse. Den intuitive evnen til å bevege seg inn og ut av en verden som lå bortenfor deres egen hverdag, både språklig og symbolsk, men som like fullt ga leseren håp, tro og livsmot. Bibelen gjør oss fortrolig med så vel troens vågemot som med livsskjebner og fall vi kan gjenkjenne i eget liv. Som skrift er den vår fremste klassiske tekst, og som åpenbaringskilde er den uten sidestykke. Derfor må vi ta oss bryet med å gå bakenfor tekstenes overflatemening.

Takket være Bibelen har Gud spent nådens bue over alle mennesker; tilværelsen har fått en mening og et innhold. Vi slipper å være på evig leting; Gud har gitt seg til kjenne. Gjennom Bibelen har Gud vist oss både sitt an-

Lenge før den kristne kanon var dannet, fantes kirken.

sikt og sitt hjerte. Som ressurser for å tolke livet fikk vi beskyttende moralbud og etiske standarder. De kloke ordene om menneskets strålende og ukrenkelige verdi føder i oss et bærekraftig livssyn som holder selv når kaoskreftene herjer. Midt i vår innkrøkte selvopptatt-

het blir vi utfordret av ordene fra ham som lærte oss å stå på deres side som trenger rettferdighet mer enn privilegier.

Et bærekraftig bibelsyn er ikke opptatt av debatter om dunkle teologiske detaljer, men om hvilket helhetsbilde Bibelen gir. Selv om vår innsikt er begrenset og vi alltid er henvist til å tolke og forstå, er den bibelske teksten likevel både troverdig, pålitelig og tilstrekkelig. At den har en menneskelig side, dreier seg om at den ikke ble til gjennom mekanisk diktat. Gud tok i bruk den enkelte skribents individualitet, personlighet og stil.

Men fremst av alt har Bibelen en skinnende stjerne: Jesus Kristus. De første kristne oppfant ikke Skriften som Guds ord. De *oppdaget* at den var det gjennom sitt omveltende møte med Jesus. Det ga kirkens ledere og teologer en tjeneste som ikke var hogget i stein, men som hadde tatt farge av ham som fremdeles er verdens midtpunkt. Det var ikke Bibelen som oppfant frelseshistorien; Bibelen dokumenterer den. Den skapte heller ikke kirken; lenge før den kristne kanon var dannet, fantes kirken. Bibelen ble snarere kirkens «fødselsattest», et vitne om hva Gud har gjort, og et middel Gud bruker for å tale til sitt folk. Dette er aspekter som en ren biblistisk tilnærming ikke helt klarer å fange opp.

Kartene som åpner nye landskap

Bibelen er den viktigste ressursen i det teologiske tolkningsarbeidet. Den er som et atlas der ulike kart er tilgjengelige, og som vi forsøker å forstå gjennom

våre fortolkningsbriller. Kartene åpner nye landskap og orienterer leseren om hvor i den bibelske verden vedkommende befinner seg. Kartene avdekker Bibelens teologiske hovedtanker, og de tolker vår livsvirkelighet. De bygger og konfronterer kirken fordi den trenger å bli minnet om det som er dens vesen og oppdrag. På sin side må kirken tolke Bibelen på en samvittighetsfull måte. Og siden vi ikke umiddelbart har en ufortolket tilgang til Gud som den ytterste virkelighet – Gud er den Gud er! – er vi tjent med å utstyre vårt trosspråk med metaforer og bilder. Det hindrer oss i å lese Bibelen for strengt bokstavtro.

At det for eksempel er mulig å bestride enkelte mindre sentrale utsagn i Bibelen, er like uinteressant som når det finnes stavfeil i et kjærlighetsbrev. For Bibelen har en fortellingsdramaturgi som tolker livet vårt, og et visdomsdriv som foredler den etiske dannelsen hos den som leser for å forstå. Den lar oss komme i berøring med innsikter som ligger bortenfor de rent subjektive og grunnleggende menneskelige erfaringer vi gjør. Det faktum at Bibelen kan anses å være virkelighetsforeskrivende, innebærer at den ikke bare bekrefter våre troserfaringer, men at vi kontinuerlig vender tilbake til tekstene for å hente ytterligere innsikter gjennom nye fortolkningsrunder. Samtidig må vi alltid tenke at som redskap for Den hellige ånd er Bibelen alltid større enn vår forståelse av den. Dermed kan det framstå nye kart som det er mulig å manøvrere etter i møte med vår egen tid.

Forståelsen av en tekst er altså avhengig av hvor vi befinner oss. Å tolke Bibelen kan sammenlignes med det å se på et landskap. Landskapet er det samme for alle, men vi ser det fra ulike perspektiver og vil derfor beskrive det forskjellig. Bibelen er den samme for alle, men vi ser og tolker ulikt, avhengig av hvor vi befinner oss, hvilke interesser vi har, og situasjon og kontekst. Slik et landskap tiltrekker seg ulike former for oppmerksomhet, vektlegger vi ulike deler av Bibelen forskjellig. Slik landskapet kan se forskjellig ut etter som vi beveger oss i det, slik leser vi ofte Bibelen ut fra bestemte interesser – for å bekrefte det budskap vi vil formidle. Frigjoringsteologer, evangelikale, pentekostale og feministteologer har alle den samme Bibelen, men deres «landskap» er ulikt og tolkningen farges av det. Ingen av oss ser hele landskapet samtidig, dermed kan vi ikke si hvordan «det virkelig er». Men vi kan holde sammen mange delperspektiver, og gjennom det skaper vi et mer helhetlig bilde. Slik har også summen av mange kirkelige stemmer – fra ulike tider og på forskjellige steder – forsøkt å høre og å forstå hva Gud sier og gjør gjennom sitt ord.

I denne sammenheng er mange opptatt av hvilken autoritet Bibelen har. Det er et spørsmål som etter min mening må sees i sammenheng med hva som er kristendommens kjerne, nemlig den kristne frelsesfortellingen. Bibelen har

altså autoritet, ikke i kraft av en ytre instans, men i kraft av den kjernehistorien den formidler. Med andre ord er Bibelen en bok som peker utover seg selv. Fra Kristus – som er hovedsak, brennpunkt og varmfelt – får Bibelen sin autoritet. Den betydning den har, er med andre ord ikke begrunnet i dens kanoniske eksistens som sådan, men ved at den dokumenterer et budskap som har vist seg å ha bærekraft gjennom alle generasjoner av Kristus-etterfølgere – helt fra den dagen Jesus sto opp fra de døde. Gud avdekker seg altså i en historie om frelse; det er den som viser kraften i evangeliet i vår tid. Troen var «kristen» fra begynnelsen av fordi den refererte til Kristus og ikke til en bok.

Kirken som fortolkningsfellesskap

Bibelens posisjon er bestemt av at den alltid har vært kilden til den tro som formet kirken, og som eksisterte før Bibelens bøker var samlet til én kanon. Det ga Bibelen en unik virkningshistorie som har fulgt kirkens lange tradisjonslinjer siden. Forutsetningen var hele tiden at kirken maktet å gjenfortolke – og i mange tilfeller nytolke – Bibelen i møte med de lesere som til enhver tid har latt seg utfordre av tekstene. Slik har bokens folk kunnet gjenkjenne Bibelens transformerende kraft. Innholdet har dermed også kunnet være gjenstand for forskning og for en stadig dypere forståelse. Og slik har evangeliet latt seg aktualisere overfor stadig nye generasjoner. Arbeidet med å gi Bibelen kontekstuell gyldighet var aldri en privat geskjeft, siden ingen tyder profetordet på egen hånd (2 Pet 1,20). Kirken var et levende og kritisk fortolkningsfellesskap, selv om resultatet ofte var uenighet og teologisk strid. Dessuten har hver leser sitt eget perspektiv; ingen tekst er løsrevet fra leserens egen skapende tolkning.

Den tidlige kirke gjorde seg bruk av det vi kunne kalle for en «kontrollert frihet» for å forstå Bibelen innenfor rammen av sin egen tids- og tolkningshorisont. Samtidig maktet den å opprettholde kontinuiteten til den kristne åpenbaringshistorien, forstått som Bibelens kjerne. Historien om den tidlige kirken er historien om hvordan dette fortolkningsfellesskapet var villig til å bryte nytt land mellom jødisk-dominerte restriksjoner og ulike hedenske kulturformer. Dette gjorde troen universell og åpnet framtiden for den verdensvide kirken. Den demonstrerte en profetisk djervhet for hva Ånden til enhver tid sier til menighetene (Åp 2,7). I den vestlige verden har dette hindret kirken fra å sementere sine standpunkter. I stedet har den våget belastningen med å leve med det preg av foreløpighet som følger av at sannheten bare kan forstås og erkjennes stykkevis (1 Kor 13,12).

I alle kirker av alle konfesjoner er Bibelen den viktigste kilden for å forstå

hvordan Gud har framtrådt gjennom historiens løp. Tydeligst er dette i frelseshistorien om Jesus Kristus (Joh 17,3). Dette er en på forhånd gitt åpenbaring, selv om den ikke kan lukkes for nye forståelsesnyanser (1 Pet 1,10–12). Kirkens oppdrag er å kommunisere og oversette denne fortellingen til nye generasjoner og inn i nye tider og kultursammenhenger. Evangeliet er alltid Guds ord om nåden, personifisert i Jesus Kristus og etablert som et relasjonsforhold (1 Kor 1,9). Det er bare forkynnelsen av Kristus som i virkeligheten sikrer Skriftens autoritet.

Evangeliet er alltid Guds ord om nåden, personifisert i Jesus Kristus og etablert som et relasjonsforhold.

Den kristne tolkningstradisjonen åpner dermed for tanken om at troen blir til som et møte mellom en giver og en mottaker. Evangeliet er Guds kontinuerlige invitasjonshilsen, adressert til alle som er skapt i hans bilde. Det kan se ut som om de som sier ja til invitasjonen, på forhånd har blitt gjenstand for den nåde og utvelgelse som alene er Guds ansvar (Joh 15,16). Det har gjerne skjedd på måter som er ukjente for oss. Gudsrelasjonen vil derfor alltid ha karakter av gave og av det guddommelige initiativ som ligger forutsatt i de fortellingene som understreker at Gud handler som det aktive subjekt som leter, søker og finner (Luk 15; Matt 13,44–45). Det avdekker samtidig hvordan Ånden fremdeles arbeider. Bibelens autoritet fornyes hver gang mennesker selv erfarer hvordan frelsesfortellingen skaper nytt liv.

Bibelen sier at «Skriften kan ikke settes ut av kraft» (Joh 10,35b). Tilsvarende sier Cape Town-erklæringen fra Lausannebevegelsen i 2010 at Bibelen er det primære vitnesbyrde om Herren Jesus. Den formidler en universell fortelling om skapelse, fall, forløsning og nyskapelse. Det er en fortelling som er pålitelig, klar og tilstrekkelig og som definerer vår identitet.¹³ Cape Town-erklæringen sier samtidig at Ånden opplyser Guds folks tanker slik at Bibelen fortsetter å tale Guds sannhet på nye måter til mennesker i alle kulturer. Dette oppsummerer min bibelforståelse. Også i dag er ordene fra Jesu munn både «ånd og liv» (Joh 6,63). Teologien blir derfor i stand til å tolke våre livserfaringer på en sakssvarende måte.

Å lese Bibelen som Åndens folk

I åpningskapitlene av Johannes' åpenbaring blir vi anmodet om å høre hva Ånden sier til menigheten (Åp 2,7). Det har sammenheng med at Ånden er til

13 Kilde: <https://www.lausanne.org/nb/cape-town-erklæringen-2/cape-town-erklæringen>

stede på en dynamisk og nyskapende måte. Men hva innebærer det at vi leser Bibelen som Åndens folk? Hva særpreger en teksttolkning som finner sted i troens rom i hjem og kirke? Hvis god teksttolkning handler om å lytte til hva Gud vil ha sagt gjennom en tekst, er vi avhengige av mer enn teologifaglige metoder for å tolke og forstå. Åndens påvirkning er en dimensjon i all seriøs bibeltolkning. Det faktum at vi alle er innleiret i vår egen kulturelle kontekst og dermed har begrenset forståelse, gjør det naturlig å tro at Ånden har vært virksom gjennom den lange kristne tradisjonen.

For eksempel er fortellingsstoffet i Apg 10–15 en demonstrasjon på hvordan jødernes tradisjonelle forståelse av de hebraiske skriftene konkret ble påvirket og til dels nytolket av vitnesbyrdene om hvordan Ånden hadde virket i forbindelse med apostlenes misjonering i tiden etter pinsedag. Det som skjedde da Peter kom til Kornelius' hus, og Barnabas og Paulus sine rapporter om at hedningene hadde tatt imot troen, ble avgjørende for apostlenes nye vurdering om at hedningene hadde del i frelsen uten å måtte omskjæres og konvertere til jødisk tro. Også selve pinsedagshendelsen er et eksempel på hvordan en ung kirke var i stand til å nytolke de jødiske skrifter i lys av Jesu liv, død og oppstandelse.

Bibeltolkning er ikke en privat geskjeft. Den er forankret i et felles tolkningsoppdrag som både skal sikre en velbegrunnet trosposisjon og en velfungerende praksis. Åndens folk er altså både fortolker og utøver. I betydelig grad bygger både fortolkning og utøvelse på innsikter fra tidligere generasjoner. Det hele er en genuin økumenisk samhandling som finner sted i et samspill mellom kirkene og deres ledere på den ene siden og den forskningen som finner sted ved de teologiske studiestedene på den andre. En *teologisk* lesning av Bibelen kaller på selvinnelevelse framfor idealet om å være nøytral og distansert. Det innebærer at tekststudier blir formative prosesser.

Å erfare Gud

En bærekraftig menighetsspiritualitet søker altså etter åpne rom der Gud på tvers av alle kirker er på ferde med sine gode gaver. Lars Råmunddal definerer denne spiritualiteten som måten et fellesskap av enkeltkristne erfarer, ivaretar og lever ut troen på den treene Gud på. Det kommer til uttrykk gjennom ulike former for integrerte og modne fellesskapspraksiser som sikrer både kirkens bredde-, dybde- og hensiktsdimensjon (jf. Ef 4,11–16).¹⁴ Det innebærer at vi

¹⁴ For en drøfting av begrepet menighetsspiritualitet, se Råmunddal, *Menighetsutvikling og spiritualitet*, 190.

kan tematisere noen felles økumeniske innsikter som med tiden reduserer behovet for at hver kirke må ha sin egen teologi i fullskalaformat. Innsikten er at erfaringene av Gud er mer fundamentale enn de språklige konstruksjoner som uttrykker dem. Man kan risikere å sitte tilbake med doktrinen, men har mistet erfaringen. Dette må med nødvendighet påvirke måten teologi blir designet på i framtiden. Forstått som den reflekterte samtale om hvem Gud er og hva det innebærer å være kirke, kan teologi være broen som får dialogen mellom det teologiske fagfeltet og det kirkelige praksisfeltet til å vibrere. En slik samtale er viktig for begge parter og nødvendig for at kirken skal være det den er, i tråd med sitt kall, og gjøre det den skal, i tråd med sitt oppdrag.

Denne boken handler om hva det er som stimulerer kirkens spirituelle liv, hvordan ulike konfesjoner kan komme nærmere hverandre,

Det ligger et felles driv i alt teologisk og kirkelig arbeid i retning av å ville tilbe og tjene Gud.

hva de kan lære av hverandres trospraksiser og hvordan dette i neste omgang bygger gode lederskap. Det ligger et felles driv i alt teologisk og kirkelig arbeid i retning av å ville tilbe og tjene Gud. Når millioner av unge mennesker i dag definerer Gud som den mest bestemmende faktoren i det livet de ønsker å leve i verden, handler det om at noen har fått smaken på at Gud er navnet på det fellesskapet som åpner seg i kjærlighet mot verden. Spiritualitet handler ikke om spiritualitet, men om Gud. Også kirken handler om mer enn kirke; den handler om endring av både enkeltmennesker og samfunn.¹⁵

Den gode nyheten Jesus la igjen på jorden, ga Gud et ansikt og en historie som har dimensjoner ved seg som ikke noe språk er i stand til å uttrykke til fulle. Derfor er ikke kirkens primære oppdrag å snakke, men å etablere et praksisregister som inneholder både tegn, fortellinger og riter. I tillegg bør kirken innvilge seg selv den luksus det er å kunne være stille. Årsaken ligger i dagen: I sin ydmykhet søker et slikt fellesskap assistanse fra høyere hold. Jesu nærvær i kirken bestemmes ikke av et flertallsvedtak, men av den bønningen som til alle tider har danset på kirkens lepper: «Kom, du Hellige Ånd!» Den bønningen sier noe om kirkens privilegium, men også en hel del om dens sårbarhet og begrensning. For hva har jeg som jeg ikke har fått? Og hva betyr troen for meg hvis den har sluttet å forme livet mitt?

Vi kan altså like gjerne erkjenne at det er ingenting ved kirken som i seg selv er spesielt eller egenartet. Den er en nokså skrøpelig og sårbar konstruksjon. Det spesielle er Guds nærvær, når det kommer til syne gjennom de kilder

¹⁵ Fjeld, *Hva er kristen spiritualitet?* 169–187.

som ligger utenfor kirken selv. Tilværelsens store mirakel blir dermed at Guds allmakt kommer til syne midt i menneskets begrensning.

I korsets krysningspunkt

For noen år siden hadde Ralph Ditlef Kolnes og Notto R. Thelle en brevtutveksling som ble gjengitt i avisen Vårt Land. 16. januar 2010 skrev Kolnes følsomt og gjenkjennende om vår gudslengsel som finner sitt feste i det mysterium som heter Kristi nærvær:

Lengselen overlever Guds fravær. Men i dypet av dette tomme rommet ligger en anelse: at langt utover alle solemerker, langt bortenfor det sannsynliges siste grenser, makter bønnen fra urolige sjeler å nå fram til sin hemmelige adresse og si: Fader vår, du som bor i himmelen.

Og når disse to møtes – Vår gudslengsel og hans lengsel etter oss – når disse to møtes i korsets krysningspunkt, da flommer lyset mot oss. Som evangelium.

Om jeg skulle gi et svar på det som gir meg livsmot og glede og gjør at troen har overlevd et langt livs vandring, da er den korteste formelen dette: Aldri alene!

Det paradoksale ved kristen tro er at jeg til tider må inn i skyggene for å se Kristi lys. At jeg må inn i ensomheten for å kjenne mysteriet ved Kristi nærvær. At jeg må erkjenne egne svik for å erfare Kristi nåde.¹⁶

For noen år siden var jeg selv i en situasjon der jeg trengte å gjøre opp status for mitt eget liv. Jeg reiste noen dager på retreat. Midt i stillheten steg jeg inn i mitt eget hjerte og begynte å skrive ned i en kolonne alt jeg hadde å takke for, og i en annen hva jeg syntes befant seg som poster på livets utgiftsside. Overrasket så jeg at takkesiden var minst fire ganger så lang som klagesiden. Kanskje vil du vil komme til det samme resultatet.

Vinning og tap i livet går gjerne på tvers av det pengesamfunnet har lært oss å tro. For ingen kan kjøpe seg til lykke. Ingen kan tilby en forsikring mot et relasjonsbrudd. Ingen kan betale for sikkerhet mot sykdom. I stedet handler det om å komme på sporet av sin egen verdighet. Den som ikke bygger på det jeg gjør, men som er tildelt meg av Gud. Tro framstår dermed som det den alltid er: en tillitsfull relasjon til ham som alltid er større enn det min tanke kan fange.

¹⁶ Kolnes, «Ralphs femte brev», 19.

I det neste kapitlet karakteriserer jeg kirkens hus som stedet for Guds nærvær. Kirken er nådens rom som gir talløse trospraksiser. Den er til stede i verden som konkrete fellesskap som tilber, deler og tjener. Den vokser gjennom funksjonelle strukturer, nådemiddelpraksiser og spirituelle gaver. Kirken er unik, men ikke eksklusiv. Sterk, men ikke usårbar. Dette har den tidlige kirke lært oss. Den hadde ledere som visste at de var best når de levde tett på kirkens åndelige liv. De kombinerte sin intellektuelle kraft med å være forbilder i bønn og tilbedelse.